herpy

AGAMY

Moloch straszliwy

Moloch horridus

Moloch horridus to niewielka pustynna agama z wnętrza Australii, pokryta stożkowatymi kolcami od pyska aż po koniec ogona. Żywi się niemal wyłącznie mrówkami, pije, wchłaniając wilgoć przez skórę, i porusza się charakterystycznym, kołyszącym chodem. Gatunek jest tak wyspecjalizowany, że prawie nigdy nie trafia do hodowli, a wiedza o jego utrzymaniu jest bardzo skromna.

Rodzina: Agamidae Nazwa angielska: Thorny Devil Dawna nazwa: *Acanthosaurus gibbosus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**15-21 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**30-90 g**
Długość życia	**6-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia i półpustynia**
Trudność	**Ekspert**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 60 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**25-35 °C**
Miejsce wygrzewania	**38-45 °C**
Temperatura w nocy	**15-20 °C**
Wilgotność	**10-30%**
Woda	**Bez miski z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**3-10 jaj**
Zniesienia w roku	**1**
Inkubacja	**90-132 dni** przy 27-31 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Moloch horridus to mała, krępa agama, której tułów, kończyny i ogon pokrywają duże, stożkowate kolce. Na karku znajduje się kolczasty garb, który działa jak fałszywa głowa: gdy zwierzę czuje się zagrożone, chowa głowę między przednie łapy, tak że drapieżnik trafia na garb. Kolce zbudowane są z rogowej substancji, a nie z kości, i utrudniają połknięcie zwierzęcia.

Dorosłe osobniki osiągają 15-21 cm długości razem z ogonem. Samica jest większa od samca i waży średnio około 45 g (33-89 g), samiec około 30 g i nigdy ponad 49 g. Masa ciała może się wahać nawet o jedną trzecią w ciągu kilku miesięcy. Ubarwienie to maskujący wzór brązowych, żółtych i czerwonawych pól, który zmienia się wraz z temperaturą: rano i w chłodzie zwierzę jest ciemnobrązowe lub oliwkowe, a gdy robi się ciepło, rozjaśnia się do żółci i czerwieni. Gatunek nie ma porów udowych, co jest nietypowe wśród australijskich agam.

Kolce to nie tylko ochrona. Między łuskami biegną drobne kanaliki, które dzięki zjawisku kapilarnemu rozprowadzają wodę po całym ciele aż do kącików pyska. Zwierzę może więc pić, dotykając mokrej powierzchni stopami lub nogami, a rosa i wilgotny piasek są jego najważniejszymi źródłami wody.

M. horridus jest jedynym gatunkiem w swoim rodzaju. Budową i trybem życia przypomina północnoamerykańskie jaszczurki z rodzaju *Phrynosoma*, choć obie grupy nie są blisko spokrewnione: jedne i drugie to powolne, kolczaste zjadacze mrówek. Gatunek może dożyć 20 lat, ale wiele dzikich osobników żyje tylko około 6 lat.

Występowanie i środowisko

Moloch horridus zamieszkuje suche wnętrze Australii: Australię Zachodnią, Australię Południową, Terytorium Północne i Queensland. Zasięg pokrywa się z glebami piaszczystymi: piaszczystymi równinami i wydmami pustyni oraz pasem zarośli mallee na południu Australii Południowej i na południowym zachodzie Australii Zachodniej. Na podłożu kamienistym gatunek występuje rzadko.

Australia nie zezwala na eksport dzikich gadów, dlatego zwierzęta poza tym krajem są niezwykle rzadkie.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Moloch horridus żyje na pustyniach i półpustyniach: na piaszczystych równinach, wydmach oraz w zaroślach traw spinifex (*Triodia*), akacji i niskich krzewów na piasku lub piaszczystej glinie. Opady są niskie i nieregularne, a różnica temperatur między dniem a nocą duża.

Gatunek jest aktywny w dzień. Je tylko wtedy, gdy temperatura przekracza 24 °C, a aktywne osobniki mają temperaturę ciała około 28-33 °C. Jest aktywny australijską jesienią (marzec-maj) i ponownie od końca zimy do wczesnego lata (sierpień-grudzień). W najzimniejszych miesiącach (czerwiec i lipiec) i najgorętszych (styczeń i luty) porusza się niewiele, a w upalne dni chowa się w samodzielnie wykopanych norach. Przez większą część roku zwierzę przebywa na obszarze o wymiarach zaledwie 6-9 m w każdą stronę, z mrówczą ścieżką, stałym miejscem defekacji i kilkoma krzewami, pod którymi śpi i szuka cienia. W okresie godowym wędruje daleko.

Pokarm stanowią mrówki, zwłaszcza z rodzajów *Iridomyrmex* i *Crematogaster*. Zwierzę siada przy mrówczej ścieżce i zbiera mrówki językiem pojedynczo, a jeden posiłek może liczyć od kilkuset do paru tysięcy mrówek.

Hodowla

TERRARIUM

Wiedza o utrzymaniu *Moloch horridus* jest bardzo skromna, a gatunek nie nadaje się do hodowli prywatnej. Powodem jest pokarm: zwierzę je niemal wyłącznie mrówki i potrzebuje ich ogromnych ilości każdego dnia. Wymiary terrarium, temperatury i aranżacja opierają się na środowisku naturalnym gatunku na australijskich pustyniach oraz na jego wielkości i zachowaniu.

Jeden osobnik potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 120 × 60 × 45 cm (długość × szerokość × wysokość). Najważniejsza jest powierzchnia dna: gatunek korzysta z obszaru o wymiarach kilku metrów w każdą stronę i w okresie godowym wędruje daleko. Zastosuj podłoże z miękkiego piasku z niewielką domieszką ziemi o głębokości 10-15 cm, lekko wilgotne w głębszych warstwach, aby zwierzę mogło się zakopać. Urządź terrarium płaskimi kamieniami, korzeniami i niskimi krzewami lub kępami suchej trawy, pod którymi zwierzę może się schronić. Pokrywa musi zapewniać dobrą wentylację. Gatunek jest powolny i źle znosi towarzystwo szybkich, ruchliwych zwierząt, dlatego trzyma się go pojedynczo.

TEMPERATURA

W dzień temperatura powinna wynosić 25-35 °C, a w miejscu wygrzewania 38-45 °C, mierzone jako temperatura powierzchni termometrem na podczerwień. Zwierzę je tylko powyżej 24 °C, a aktywne osobniki mają temperaturę ciała około 28-33 °C. Temperatura miejsca wygrzewania jest zapożyczona od innych australijskich agam pustynnych. Użyj spota halogenowego nad płaskim kamieniem i podłącz wszystkie źródła ciepła do termostatu.

W nocy temperatura może spaść do 15-20 °C. W naturze gatunek odpoczywa zakopany w najzimniejszych i najgorętszych miesiącach; nie udokumentowano, czy okres schłodzenia jest konieczny w niewoli.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna być niska, 10-30 %, ale zwierzę musi mieć możliwość pobierania wilgoci przez skórę. Nie pije z miski, lecz pobiera wodę, dotykając mokrego piasku lub rosy stopami i nogami, a kanaliki między łuskami prowadzą ją do pyska. Wilgotny piasek jest najważniejszym źródłem wody. Utrzymuj więc część podłoża lekko wilgotną i rano delikatnie zraszaj kamienie oraz skraj piasku, aby powstała rosa. W terrarium nie powinna stać miska z wodą.

Stale wysoka wilgotność prowadzi do problemów ze skórą i drogami oddechowymi. Resztę terrarium utrzymuj w suchości i zadbaj o dobrą wentylację.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Moloch horridus jest aktywny w dzień i żyje w pełnym słońcu, dlatego potrzebuje mocnego światła i UVB odpowiadającego strefie Fergusona 3, np. świetlówki T5 HO 10-12 %. Strefę dobrano na podstawie środowiska naturalnego i innych dziennych agam pustynnych. Odległość od świetlówki do miejsca wygrzewania zależy od lampy i siatki; sprawdź ją miernikiem UV i zapewnij cień na jednym końcu. Utrzymuj 12 godzin światła dziennie przy użyciu programatora czasowego i wymieniaj świetlówkę UVB zgodnie z zaleceniami producenta.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Moloch horridus je niemal wyłącznie mrówki, zwłaszcza z rodzajów *Iridomyrmex* i *Crematogaster*. Zwierzę zajmuje miejsce przy mrówczej ścieżce i zbiera mrówki językiem pojedynczo, średnio około trzech na minutę, a nawet jedną na sekundę. Mrówki zawierają dużo chityny, a zwierzę wykorzystuje tylko około 59 % zawartej w nich energii. Jeden posiłek liczy więc od kilkuset do paru tysięcy mrówek, a zwierzę ma duży żołądek.

Właśnie dlatego utrzymanie gatunku jest tak trudne: potrzebne jest stałe zaopatrzenie w małe mrówki w dużych ilościach każdego dnia. Nie ma udokumentowanego pokarmu zastępczego. Podstawą żywienia są mrówki odpowiedniej wielkości; nie udokumentowano, czy gatunek może żyć na małych owadach karmowych, takich jak skoczogonki i świeżo wyklute świerszcze. Lekko oprószaj pokarm wapniem i regularnie podawaj preparat witaminowy. Nie udokumentowano, jak często należy karmić dorosłe osobniki i młode.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Moloch horridus jest spokojny, powolny i nieagresywny. Porusza się charakterystycznym, urywanym chodem, kołysząc się i często zastygając w pół kroku z uniesioną łapą. Zagrożony pochyla głowę i eksponuje fałszywy garb na karku, potrafi też się nadymać. Nie ucieka szybko i łatwo się stresuje przy braniu do ręki.

Gatunek nie jest terytorialny, a obszary osobników w naturze się pokrywają, jednak w niewoli trzyma się go pojedynczo. Branie do ręki należy ograniczyć do niezbędnego minimum: to zwierzę do obserwowania, nie do noszenia.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samica *Moloch horridus* jest większa i cięższa od samca: mierzy 80-110 mm od pyska do kloaki, podczas gdy samiec osiąga najwyżej 96 mm. W pierwszym roku obie płcie rosną równie szybko, później szybciej rosną samice, a zwierzęta rosną co najmniej do piątego roku życia. Wiek osiągnięcia dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany.

GODY I KOPULACJA

Kopulacje odbywają się od końca zimy do wczesnego lata (sierpień-grudzień), najczęściej w sierpniu i wrześniu. W tym okresie zwierzęta wędrują daleko i często spotykają się przy krzewie. Samiec zbliża się do samicy, szybko kiwając głową; jeśli samica nie jest gotowa do kopulacji, przewraca się na bok i zrzuca go z siebie. Kopulacje obserwuje się również jesienią, więc samica prawdopodobnie potrafi przechowywać nasienie. Nie udokumentowano, jak doprowadzić do kopulacji w niewoli.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 3-10 jaj, najczęściej 8, raz w roku od połowy września do końca grudnia. Przez kilka dni kopie korytarz, który sięga do 22 cm w głąb i kończy się komorą powietrzną, w której składa jaja, a następnie starannie go zasypuje. Złożenie zniesienia kosztuje ją 37-42 % masy ciała, dlatego potem musi dostawać obfity pokarm. Samica z jajami potrzebuje

pojemnika z co najmniej 25 cm lekko wilgotnego piasku do kopania.

INKUBACJA

Wyklucie następuje po 90-132 dniach, średnio po 118. Temperatura inkubacji w niewoli nie jest udokumentowana; 27-31 °C to szacunek na podstawie gniazda w naturze, gdzie jaja leżą w komorze powietrznej około 22 cm pod powierzchnią, a w czasie wyklucia panuje tam około 31 °C. Umieść jaja w lekko wilgotnym wermikulicie w inkubatorze, nie obracając ich.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode mają 63-65 mm długości i ważą około 2 g. Zjadają skorupki jaj, zanim wykopią się na powierzchnię. Odchów w niewoli nie jest udokumentowany i nie wiadomo, czym oprócz bardzo małych mrówek mogą się żywić młode.

Zdrowie i częste błędy

Nie ma udokumentowanych danych o zdrowiu *Moloch horridus* w niewoli. Na podstawie biologii gatunku i spokrewnionych agam pustynnych najważniejsze problemy to:

- Niedożywienie i utrata masy ciała, jeśli zaopatrzenie w mrówki nie jest wystarczająco duże i regularne. Masa ciała może spaść nawet o jedną trzecią w ciągu kilku miesięcy, również w naturze.
- Osłabienie kości (metaboliczna choroba kości) przy zbyt małej ilości UVB i wapnia.
- Problemy ze skórą i drogami oddechowymi przy stale wysokiej wilgotności.
- Pasożyty wewnętrzne: niemal wszystkie dzikie osobniki mają w jelitach wiele nicieni, występują też tasiemce.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy i pełne ciało. Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je lub wydaje się ospałe.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.